

Közjogi előadás-sorozat Sopron, 2011.12.14.

**Közállapotaink jogi szemmel.
Alkotmánytól „felcsútmányig”.
Választási szakítópróba.**

Kolláth György

www.kollath.com /az előadás már e honlapon/

Bevezető

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim!

Köszöntöm Önöket. Köszönöm a szíves meghívást. Sopronban előadóként egyszer jártam: a múlt században. Civilben, a BM miniszteri biztosa voltam ugyan, de már akkor is alkotmányjogi előadást tartottam. Ügyvédkedtem is soproni vonatkozású ügyekben: átütő erő nélkül. Alföldi legényként elismerő kíváncsisággal tekintek városukra: kitűnő festmény van róla a dolgozószobámban. Szeretnénk biztató híreket hozni, de nagyon nehéz. Néha be kell érni azzal, hogy/ha dacosan kételked(het)ünk. Már nem tudjuk: az újabb rossz jogi húzás láttán sírjunk vagy nevéssünk. Közös zokogásnak értelme nincsen: inkább nézzük a fonák oldalról, elemezzük vitriolosan bajainkat. Fanyar derű ez, sokba fog még kerülni.

Több-elemű, fanyar humorú **előadás-címem országunkról sok mindent kifejez**. A döntő, közös kérdés ma: *milyen országban élünk?* A válasz egy kritikus jogász nézete, elhagyva még a jogi esetek aktuál- és pártpolitikai hátterét is. Meglátják: **a köznapi, a politikai és a jogi bajok konvergálnak, egy tőről fakadnak, külön-külön alig(ha) kezelhetők**. Csak jogi-igazgatási nézőpontból értékelek. Önök persze a (szak)politikát is szóba hozzák. Reagálásom mégis csakis jogi lesz. Utóbbi azonban - ígérem - csípős. **3 fejezet** jön: I.) Jogi közállapotaink, mint meghatározó közeg, kiinduló pont és bizonytalan koordináta a mindennapokban. II.) A régi és az új alaptörvény dilemmája, a bajok mértéke és jövője, a sarkalatos leágazások: '89-től a hungarikumok immár festett gagyijáig. III. Vegyes blokk, tessék választani?!

I. Jogéletünk bakancs-miliója

Az I. blokk közjogi summázat. 10 pontba foglalt megfigyelés: tény, ok és trend az ország alapvető jogi közállapotáról.

1)Pár évvel ezelőtt, kvaterkázva a XXI. század jogi kihívásainál Sütő Andrást idéztem: *A törvény igazsága általános és hozzávetőleges, mint a katonabakancs.* Boldogságos S.A., boldog békeidők! Mi lett (belőle)? **Általános:** (megalapozott, nem percértékű, kiterjedt, valódi megoldásra vezető norma) helyett keveseknek kedvező **egyedi.** **Hozzávetőleges:** többféle polgári méret helyett **kényszer-zubbony** típusú rendezés. A **bakancs-stílusjegy** oké. **Igazság-szolgáltatás** helyett **jog (sőt asztal) -szolgálat.** **Törvény(es)** ma mindaz, amire törvényt hoztak. **Úgy adnak, hogy elvesznek.** A **jog** a és az **állam-rezon „megújítása”** a **politika ágyasa:** úgy is bánnak vele, mit egy cédával. Ki se fizetik?! ***Bon mot /talán G.B.Shaw-tól való/ ha a kabinet ülészik, senki vagyona nincs biztonságban.***

Tűz van, babám! Faltól falig?

2)Gya(ko)rló jogéletünk a **század kihívásaival** (globalizáció, uniós jogi illeszkedések, biztonság vs. emberi jogok, harmadik generációs és innovációs jogok előretörése stb.) értőn **foglalkozni sem hajlandó**. A jogalkotás csípőből önti a **felszínes, demagóg, semmivel sem alátámasztott, hatósági ízű, szankció-központú** regulákat. Kriminális közéletünket az állandó „bétékázás” a végletekig kriminalizálja. Tű-élesen szemlélteti ezt az ún. terézvárosi ügy, melyben mintha az ügyesség keverné a szabad mandátumot a szabadságvesztés büntetéssel. Közhatalmi és jogpolitika falmelléki módon mutatkozik, 4 lépésben 1) Átszervezik, átnevezik X alkotmányos intézményt. 2) Stratégiai csúcspozíciót hoznak létre benne egy személyre kialakítva. 3) 9-12 éves mandátummal betonozzák be a kiszemeltet 4)Ájtatos képpel beleültetnek egy bizalmast, színlelik a poszt függetlenségét. Ellehetetlenítik, ill. elkedvetlenítik az utánuk jövőket. **Stratégia helyett alkalmi, önérdekű, párttaktika** szab meg **évtizedekre szóló közügyeket** (lásd: **alaptörvény, túltengő sarkaltos tv-ek, „köznevelési” szópóker, önkormányzati kiüresítés, saját mű toldozgatása**).

Drámai a visszaesés elvi, morális, szakmai és minőségi tekintetben – a jobb jogi karok I-II. évfolyamához képest is. **Angol eredetű bon mot: oltsd el a régi tüzet, hogy újat gyújthass.** Nem megy: már a tűzoltásnál is előbbre való a folytonos (háborús) gyújtogatás.

A közhatalom birtokosai a büszke, vak ló bátorságával **elmennek a falig. Falra már mi mászunk tőlük, miattuk.**

Drága (nem) jó maszek manufaktúra

3)Rendesen, normálisan a jog a **társadalom-tudományok matematikája**. Egy jó jogszabály olyan tiszta, **mint egy matek képlet**: egy fölösleges vessző sincs benne. **Fényévnnyire távolod(t)unk** ettől immár az alaptörvény és annak utólagos fabrikálása, átmenetének brutalitása és diletantizmusa okán is. Nem értük még a gödör aljára. A minisztériumok jogi szakapparátusa lebénult, a bizalmatlanság fojtogató. Külső kegyencek, baráti ügyvédi irodák eredményelvű felelősség nélkül, drága manufaktúrában, néha kilóra hozzák-viszik a normákat. Olykor pironkodnak egy kicsit, aztán passzolnak. Felelősség alkotmánysértésért, uniós jogsértésért sem kint, sem bent nincsen. Ha megnézik az átmeneti tv cinikus 28. §-át, nem is lesz. Kell maguknak jogi megtámadást választani: mindenki megadóztatása lesz a válasz-reakció erre?! ***Bon mot: foga(da)tlan prókátorok éber kómában fabrikálják a §-tengert.***

Kirekesztő büszkélkedés van a szégyenérzés helyén. *Kerényi Imre az ATV-ben: ez az alkotmány az övék. Mészáros Antónia visszakérdezett: nem az országé? Kerényi: nem, ez azé a többségé, aki rájuk szavazott, és majd tessenek maguk is választást nyerni és csinálni saját alkotmányt. Ilyen „birtokviszonyt” Európa nem ismer (el). A népnyelv szerint az „Orbaniták” most megmondták a tutit.*

A 21 itt nem nyerőszám

4)A demokratikus jogállamiság szempontjából katasztrófa-sújtott területté váltunk. A „nem szokványos jogi kultúránk” láttán eltorzult arccal fogják a fejüket külhoni barátaink, kollégáink. A jogállamiság - a törvények uralma - következő válfajait munkálta ki az AB 2 évtized alatt: jogbiztonság, kiszámíthatóság, normavilágosság, hatalommegosztás, az eljárási garanciák védelme, a formális jogállam és az igazságosság kapcsolatrendje, az alkotmányos büntetőjog mibenléte, a felek eljárási pozíciójának korrekt megállapítása, s benne pl. a fegyverek egyenlőségének elve, a közigazgatási határozatok bírósági kontrollja, a közigazgatás törvény alá rendelése, az alkotmányos szervek együttműködési kötelezettsége, a közhatalmi szervek demokratikus legitimitációja, a közjogi érvénytelenség megállapíthatósága, a minősített többség megkövetelése, az alapjogi kétharmad vizsgálata, az ígérvények sorsa, a bizalomvédelem, a szerzett jogok védelme, a várományok sorsa, a visszamenőleges, negatív jog tilalma, az időmúlás jelentősége és az alkotmányos idő lehető kímélete. 21 tétel, egyiküknél sincs fejlődés 2010 II. féléve óta, rohamos romlásuk tény. **Bon mot: az ész pesszimista, az akarat optimista. Arányuk (miként a jogállamiság ténye és igénye terén is) kb. 1:10-hez.**

Borsó, fal, szóinfláció

5) **Sem kiérlelt, valós államfilozófia, sem garanciát jelentő, eurokonform jogfilozófia, sem ezekkel szinkronban lévő szakpolitika** nem készül. Enélkül: évtizedekre szóló húzóerő híján, sőt korrekt diagnózis, reális koncepció nélkül „ország-megújítani” hazardírozás. Erős Európa, erős honi állam mint szlogen tarol: tartalma, mélységélessége nincsen. Mitől erős egy rendszer: vagy a szuronyok er(d)ejétől vagy a **társadalmi legitimációjától**. Sem ez, sem az - itthon. Pozitív karakter helyett közöny, kivárás, félrenézés, esélyvesztés, forrás-kivonás. Társadalom-szervező elv 3 lehet: **demokratikus jogállamiság, felsőbbbségi diktatúra, káoszba hajló anarchia. Mintha egyszerre mindhárom érvényesülne.** Irányított demokrácia, centrális erőter, krízis-lépések, „védelmi” populizmusok: a hatalom hibás, hiányos felkészültségét, szóinflációba menekülő munkakultúráját, rossz lelkiismeretét, netán rossz lelki egészségét fémjelzik. Más kérdés, hogy/ha önmaguk legjobb formáját, képességeik maximumát nyújtják. Alkalmasint igen. **Bon mot: Nem tetszik, hát nézd a jó oldalát! Ha borsószik a hátad, legalább lesz mit a falra hányni. Kösz!**

Futball-háború Európa szívében?

6) **Alaptörvény: 3 noteszlap.** A)Alkotmánytól lepukkantunk felcsútmányig. Ma is alaptörvény a rendszerváltó alkotmány, a minőségi-elnevezésbeli váltás kamu. B)Eddig nem volt szó szerint nevesítve a kódexben a hatalommegosztás, de intézményesítve igen. Jövőre a szó belekerül, de valós érdeme, garanciája eltűnt a független intézmények, posztok megszállásával, leépítésével, ártó megrendszabályozásával. Strasbourgi дума: ***a magyarok karikás ostorral csinálnak, váltanak alkotmányt.*** Honi bon mot: ***az Alkotmánybíróság roskatag utolsó bástyából ostromlott lőportoronnyá lett.*** C)Alaptörvény miliője: **egy ország mehet tönkre abban, hogy az alkotmányos demokráciát futball-ütközetnek nézik.** Felcsút kihív(hat)ná a Barca-t? *Világválogatottnak képzelet magát az alumni honi NBII!* Ezért átírja önzőn, játék közben a szabályokat, megpulykázza a stáblistát. Győzhet? Ez a honi fair play bármi másban is?!

Web-idézet /nol 2011.11.05./: **„kifejezetten irritál, amikor ...-t elkönyveljük focistaként, játszottam ellene többször is, ügyetlen kecskebéka volt, darabos mozgással törte a labdát, kanyarodott mint a csuklósbusz, és összességében egy közepszerű, lassú, képzetlen labdarúgó volt.”** Igaz? Ki tudja. Nem a név a fontos, hanem a nívó és az attitűd. Alapos, hiteles magabiztosságnak, arányérzéknek, alázatnak, józan helyzet- és önértékelésnek, demokratikus elkötelezettségnek, konszolidációnak tere-esélye így semmi. ***Mert találsz egy boksz-kesztyűt, még nem hívhatod ki Erdei Zsoltot.***

Fújt a bíró!

7) **A jogalkalmazásról:** a széttartó tendencia gyorsul, mélyül. A biztonság, a jogegység és a jogegyenlőség, a törvény előtti egyenlőség, a bírói függetlenség, azaz a komplex joguralom a hétköznapokban is gyakran sérül, alul marad. Nagy ügy a totó nyelvén: 1, X, 2. Amit kikezd a pártos jogalkotás, a végletekig leronthat a megrendült igazságszolgáltatás. Negatív áttörés még nincs (jövőre, a bírósági reform után lesz), de sok hajszálrepedés, részrehajló verdikt már van. Az ügyészség lebeg, mint Mohamed koporsója, felelősségének alanya sincs. A gyorsítás szlogenje mindent visz, ám e megoldások kontra-produktívak. A hatóságnak mindenki alárendeltje, ezért senki, sose lehetne a kiszolgáltatottja. Mindinkább az. Vitáink fenevadak végső küzdelmét modellezik. Bíró panasza rímel rá szűk baráti körben: **amit velünk csinálnak, az olyan, mintha Overdose-t szántani, majd nyugdíjba küldenék.** Nov. 28-án megszülettek az igazságszolgáltató reform-törvények. Kb. úgy, ahogy a kakukk készül fészket rekvirálni. Vagy úgy, miként a vevő egyszerre vesz zongorát és baltát is hozzá. Szétválik a szó és tett, nagyobb számban gyűlnek a ki nem kényszerített hibák, mint a kellő megoldások, **ránk fog dőlni az egész. Megrengetni a külhon fogja.** Bon mot a teljes politikai-jogi infrastruktúráról: **Magyarország olyan autó, mely 180-nal rohan a sztrádán, de az utat csak a visszapillantó tükörből nézi.** Kerényi Imre úrnak (be)szólt a neten egy cinikus ötlet: **legyen meghívásos aszfaltrajz verseny is az M7-esen.**

Kinek mi jár vagy adható?

8) **Sarkalatos jövő?** Nem lóverseny, kár kapkodni!? A (fülke)forradalom harc, nem napi úzus, tv., bíró sem kell hozzá. Valóság: nagyrészt elment a hajó. Részeg plébános mondhatja: elcsesztük a nagymisét, csinálunk fájin litániát. Mi nem! Nem a 28 kétharmados törvény kiizzadása a kulcs, bár az se megy, pláne nem fair módon. Az alaptörvény önkényesen, hibásan átírt kulcsfogalmakat (pl. a közteherviselésről), ezért év végéig a teljes, százezres központi és helyi joganyagot át kellene szűrni miatta. **3 kosár képezhető:** kvadrál az újjal is, kiiktatandó, módosítandó. Ilyen munka nem folyik. Krédó a nemzetközi erőterben: a **szabad, fair választás esélye, igen vagy sem.** **Vizsgakérdés:** a 4 választási alapelv (általános, egyenlő, közvetlen, titkos) **szavatolható-e, továbbá mit is akarunk mi a határokon túlra.** Kegyetlen beszólás sprőd humorral: ***nem akarnak véletlenül választójogot adni maguk a reptéri tranzitutasoknak, az ausztrál légikisasszonyoknak is?!*** *Kasszandra-vízió: lehet, hogy az ellenzéknek egy erős, külhoni léptékben is következményekre vezető lépése marad: a következő általános választás teljes bojkottja. Aki elemez egy időközit, rémes jövőt lát. Bojkottból értene országvilág.* Ismétlem, csakis jogról, nem pártokról beszélek.

Tanuljunk Bibótól!

9) Okról és okozatról, nem lehetségesről és tilosról, pikírt leszólásról és morális minimumokról. Újságírók, elemzők immár eljutnak oda, hogy **anyám, én nem ilyen lovat akartam**. Nem ezt várták, csalódtak a közpolitika bornírtsága, nivótlansága, hozzá nem értése miatt. Előre látható volt! Nem ugyanaz bármiről 3 ütős, sértő, lekezelő mondatot mondani, mint azt a problémát értően rendbe rakni. **Brüsszeli megfigyelés, Magyarország 20 éve egy mondatban: az egyik győzni, a másik kormányozni képtelen**. Időnként cserélnek, de az axióma marad. Baloldalon ráadásul dívik az áldozat okolása. Lekezelő, pikírt megjegyzés, fölényeskedő beszólás a jussa számos ellenzéki kezdeményezésnek: hát maguk meg mit akarnak ezzel-azzal?! Értsék meg a megmondó-emberek: a nem lehetséges, avagy az esélytelen, nem szinonimája a nem szabadnak. Nem minden dolog tisztességes, amit szabad megtenni. Ám **abszurd vége lesz, ha a természet, a gazdaság, a társadalom törvénye(szerűsége)it a jog normája voluntarista módon legyőzni szeretné**. Csak veszíthet, kár tankönyvbe illő példabeszéddel hozsannázni. Nem sportszerű elragadtatottan dicsőíteni azt a szándékoltan hamis húzást, ami bár jól hangzik, de **etikátlan, parasztkító, céljában és eredményében ártalmas. Ilyen közérdek nincs. Tanuljunk Bibótól!**

Megnyugvás, kiszámíthatóság

10) **A helyreállítás esélyeiről, feltételeiről, alternatívákról, megalapozás és metódus kell(ene) mielőbb mindehhez. *A-premissza*:** visszaállítani a jogállamot kb. olyan, mint az omlettből a friss tojást rekonstruálni. Lehetetlen. ***B-premissza*:** az előbbinél enyhébb a kín: kb. olyan, mint a hátrafelé repülő gép, vagy Erős Pistát a tubusba visszagyömöszölni. Nem kizárt, de feltételes, időigényes és rém nehéz. ***C-opció*:** a Dzsinn a palackba visszaterelhető, de nem bárki képes és kész rá, bárkinek el sem hinnénk. Néhány **peremfeltétel**: visszatérés a 89-es alkotmányhoz, annak modernizálása pl. a Petrétei-variáns felfrissítésével. Az ügyészség azonnali kormány alá rendelése. Új, az állam felelősségét intézményesítő jogalkotási rend kiépítése. A független posztok megszállásának korrekciója. Az emberi jogok visszaszolgáltatása, a hatalom korlátjaiként való tételezése, az eszázadi, uniós alapjogi charta és jogi modell átvétele. ***Szanálni kell az országot a makroügyekben***, szójáték nem elég. Alternatívák kimunkálása, felmutatása minden kulcsponton, és nyomban nyilvánossá tétele azzal, hogy ha jövünk, ezzel kezdünk. ***Megnyugvást hozni a társadalomra, békés építkezést hirdetni 3-5 év kiszámíthatóságával***. Humort a hétköznapiakba! Pl. így: ami most van, ricinus ebéd közben. Ingyen-ebéd nem lesz, de a polgár a táplálkozási lánc boldogabbik végére kerülhet. Könnyű sem lesz, de elviselhető(bb) talán igen.

Példaként két szégyenteljes regula

Két alaptörvényi normatív, azaz kötelező abszurditás:

R) cikk

(1) Az Alaptörvény Magyarország jogrendszerének alapja.

•(2) Az Alaptörvény és a jogszabályok mindenre kötelezőek.

•(3) **Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.**

Megjegyzés: eredetileg ilyen tartalmú R. cikk, ill. ilyen bekezdés nem létezett. Ez így már nem államcél és fejlődési (?) irány, hanem betartandó, igazodást megkövetelő norma!

28. cikk

•A bíróságok a jogalkalmazás során a **jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.**

Megjegyzés: önkényes, önérdékű, primitíven önfelmentő jogpolitika, mely meggátolhatja, hogy a gazdaságos cél elve mentén az állammal szemben pert lehessen nyerni. Mint a homokozóban: melyik gyerek mondta előbb vagy erősebben, hogy nem ér a nevem?! Nagyfokú félelem, szorongás, beismert versenyképtelenség van benne.

II. Alaptörvényi elemzés

12 kulcs-megállapítás az alaptörvényről

- 1) Egy demokratikus állam alaptörvénye filozófiájában, alanyi körében, keletkezésében, közreműködőinek szerepében, döntő tartalmában, funkciói tiszteletében, garanciáiban és kihatásaiban **lényegileg más**, mint ami Magyarországon készült. Az alkotmányosság: a jogállamiság, a törvényesség, a parlamentarizmus, a hatalom-megosztás, az alapjogi primátus elsősorban **értékelvűség**, nem pedig az, hogy formailag megfelel valami az elfogadás minimális számszerűségeinek. **Vicces próba: mi a 2/3 ?** Mi lett a 3 funkcióval?
- 2) Az alaptörvény (AT) vesztesre áll bármely fontos és mérvadó adekvát európai anyaghoz, és a hatályos magyar alkotmányhoz képest. Alulmúlja előfutárait is. Szemezgetett, erőszakolt külhoni méricskélése zsákutca, mivel **az alkotmányjog kb. fele nem norma**, hanem szokás, illem, kompromisszum, belátás, demokrácia-érték elvben, gyakorlatban.
- 3) Futball-perspektívából és **focista attitűddel tilos alkotmányozni**. Nem klubcsapat alkotmányoz, hanem nemzeti válogatott, kivéve hazánkat. Ez nem győztes-vesztes végeredményű „játék”, és végképp nem a kisebb(ség)et, a gyengébbeket, az alul lévőket megtipró, a játékszabályokat menet közben átalakító küzdelem. A többség sosem lehetne eléggé előzékeny az elesettekkel szemben. Ehhez képest az AT primitív paternalizmusa sértő, dermesztő. Ott startolna a munka **helyesen, hogy a többség (túl)hatalmát kell korlátozni az önkény esélyét kizárva. Itt épp’ ennek az ellenkezője volt, s van.**

Alkotmánytól „felcsútmányig”!?

4) **(Mű)hiba alaptörvényben aláaknázni a későbbi parlamentek és kormányok helyzetét, mozgásterét, cselekvési autonómiáját.** Taposóaknától, tankcsapdáig terjed az antidemokratikus, rosszhiszemű, inkorrekt önérdékű bemerevítés. A kormányzás 3 fő eszköztára sérül ezentúl, ami az ország és nem csak a kormány válságát válthatja ki.

5) **Az Unióban** egy alaptörvény (igen nagy részben közös!) értéktartalmú, de ideológiailag és pártalapon semleges, stratégiai léptékű, távlatos normaköteg: **általánosan elismert elvek, szabályok és modern kihívások válaszának együttese.** Napi taktikai szempont, időszakos pártérdek nem determinálhatja. V.ö: Alapjogi Charta, a preambulumától a modern jogvédő eszközeivel bezárólag. Ebből, és általában is az eszázadi, modern jogokból és megoldásokból hasznosítani talán azok felét sikerült itthon.

6) Kitől, mitől félnek ennyire a megalkotói? Dermesztő válasz-variációk volnának. Bornírt próbálkozások íve az ún. nemzeti konzultációtól a népi hatalom-gyakorlás megnyirbálásáig. **Last minute szemlélet: mintha kakukk-fészek készülne?! Egy lebutított, kisszerű, hamis, versenyképtelen bonapartizmus tolakodik elő. Így jutottunk el az alkotmánytól egy Orbán-pátensig, egy „felcsútmányig”?!**

Hungarikumok mint jogtételek?

7) **Nélkülözte a házszabályszerű előterjesztést:** riasztó példák vannak mennyiségi és minőségi vetületben vele kapcsolatban. **Szakágazati metszetei** cseppet sem ígéretesek. Újból kampánytechnika övezi az elfogadása utáni sarkalatos és egyéb, jogharmonizációs feladatokat, folyamatokat. 735 korrekció rajta 1-1,5 nap alatt?

8) **A semmiből jön, és jóhiszemű olvasatban sehová sem tart. 1938-at kísérelték meg vegyíteni 2011-gyel,** eredménye a 70-es évek közepének tekli-meklije. Fradi-kolbász hasonlat: a Szentkorona-mítosztól a történeti alkotmányig, és a kötelező normát ígérő nemzeti hitvallásig. Hungarikumok, mint jogtételek?

9) **Ideologikus, olykor vallási primátust képező tanok, képzetek és hamis szakpolitikák foglalatja nem lehetne** egy alaptörvény. A tényleges életfogytiglani egy büntetőpolitikai opció, a sarkalatos törvénybe merevülő adó, tb, nyugdíj műhiba: az AB vonatkozó elvi határozatainak is a kiütése. Ez áll a jogállam ismérveire nézve is.

10) **Alapjogi és alapvető kötelezettségeket illető felfogása középkori, tankönyvi tételeket leromboló, avított és diktatórikus. Mégis csak: ki van kiért?** Megbomlik a 3-as egység, **eltűnedeznek az alanyi jogok, sőt az objektív állami intézmény-védelmi kötelezettségek, előtörnek az államcélok.** Így: védi, törekszik, stb. Ami az állam oldalán ócsítás, az a polgárnál drágítás. Nyílik az olló tovább: jogunk még ha van is, közünk kevés lesz X,Y-hoz.

Jogszolgáltatás helyén államcél?

11) **Közjogi alapvetésnek titulált jogállami rükverc, zavaros párt-dekrétum** született. Semmilyen jog-összehasonlítást nem bír ki. Nem a változások mennyisége a gond, hanem azok egyirányúsítása, hatalmi monopolizálása, bebetonozódásuk. Külön dilemma és kihívás az uniós értékrenddel, kötelező normákkal való ütközés: a „törvényes” forinttól az alapjogok és főleg az AB, s a bírói függetlenség megnyirbálásáig. **Tarvágásra ítélve minden autonómia**, mintha egy központból bármi jól kormányozható volna. Az utóbbi 20-25 évben a mainál rosszabb államigazgatás nem funqált. Esélytelen, finanszírozhatatlan, rendszerfilozófiailag káros, testidegen, kontra-produktív. Önző gyermek attitűdje.

12) Egy pedagógus **leendő jogvitáján modellezve** felháborító jogbizonytalanság, esély-vesztés jöhet a 28. cikk nyomán. Nem elég a törvény, jönnek a döntő mellékszálak, egyéb szempontok?! Nemigen lesz így se igazság-, se jogszolgáltatás: államcél az aduász?! Gyerekszáj jobbról: én törvény-megmondó ember akarok majd lenni! Hetedízigen!? Nehogymár!

Slussz: kétkedők, jót nem is tudnék mondani? De! Magyarország kiemelten védi és ápolja a magyar nyelvet. Értve tiszteli a magyar szót a magyar ember. Jobb napjain (le)ápolja talán még a köztársasági elnök is.

III. Választási jogforgácsok

Választójog, mint stabil demokráciát minősítő próbakő?!

Végleges muníció és idő híján csak slágvortok, dilemmák prezentálhatók. A'89-ben egyszeri alkalomra készült parlamenti választási törvény, ill. rend bevált, módosítani főként csak az egyéni körzetek lakosság-szám változása miatt kell(ett) volna már rég. Nem így, lásd LMP táblácska! Ámde, a 200 fő, plusz maxi 13-as 2010. évi alkotmánymódosítás eleve végiggondolatlan volt. Tető, ház, alapozás nélkül. Ez ma büntet, a redukálás máig nem nyert tételezést, holott nincs kizárva, hogy 2014 előtt általános választás jöhet. Fűszerezi mindezt a határon túli magyarság állampolgársági, és aktív-passzív választójog ígérvénye, amit alig(ha) lehet belegyömöszölni a 4 klasszikus választójogi alapelve: főként az egyenlő választójog és az azonos szavazat-érték normája kétes, sérülékeny, ti., kire szavaznak, voksuk mit ér a többiekéhez képest. Kampány folyik majd Erdélyben, Kassán, következmények nélkül? Illúzió! Három láb, két lista nem okvetlenül kell, a vegyes rendszer fenntartható, bár az arányos rendszer korszerűbb, európaibb volna. A két forduló itt és ma, a demokratikus minimum kulcskérdése. A parlamenti küszöb fenntartandó. A kopogtató cédulás rendszer szégyenszemre marad, a számok szűkítése többségi párttaktika. Reális ötlet sincs a kisebbségek parlamenti képviseletére (egyfajta szavazás-nélküli szószólóság kevesebb ennél).

Időtálló rendező-elvek?

Volnának időtálló rendező-elvek. A leválthatóság realitása. A győztes ne vihessen mindent, sőt túl sokat se. A demokratikus legitimitáció teljessége az összes elvben független közjogi mandátum-, és ciklus-időtartamnál. A győztes mérték feletti töredékét hozzáadni a pártlistához: agyrém, mintha a autó-nyereményjáték győztese benzinkutat is hazavihetne! Itt drámaian igaz: annyit ér, amennyit szavatolnak belőle. Bűnös húzások vannak helyi megmértésnél: pl. rendőri beavatkozás pro és kontra.

Az önkormányzati és parlamenti mandátum-kapcsolódást elvszerűen, előny-hátrány érveivel kell napirendre venni. A jelölés és a teljes eljárás korrekt rendjét garanciákkal jobban övezzék. A voksolás titkosságát az új technika lehetőségei között is biztosítsák. A személyes adatokkal, profilokkal való visszaélést tűzzel-vassal büntessék: úgyszintén a csalás, az anyagi befolyásolás bármely kísérletét is. Visszahívhatóság nem kell, de érdemes megfontolni a méltatlanság miatti összeférhetetlenség visszaállítását. A fair választás alapfeltétele: mindenek és mindezek előtt rendezzék a párt- és kampány-finanszírozás krimijét.

Ciklus, fasírt, magas ló

Helyi szinten a választás törvényi rendje működőképes: a kislistáról a nagyvárosi vegyes szisztémáig. A 4 helyett következő 5 éves ciklus elfogadható, kivéve, ha a teljes elnyomorodás miatt tízezrek válnak meg a mandátumuktól. A helyi költség már így is bedőlés szélén áll. Fájó vitapont, tisztességes, tárgyilagos elemzést és újrarendezést kíván: jó-e, ha a polgár választ közvetlenül (fő)polgármestert, avagy parlamenti mintára ezt a testület kezébe érdemes adni. A politikai fasírt feloldása talán egyet elvesz a körmünkre égő gondokból: mégse gondoljuk, hogy a szisztéma folytonos tologatásával előbbre jutunk. Humanizálni kellene immár a helyi közpolitikát is, lásd: Esztergom! Ehelyett sok helyütt pártos jogi-financiális viszálykodás folyik. Ami jogilag 2/3 lett, az legközelebb 4/5 lesz? Ne(m)! Otto von Bismarck, a Vaskancellár: minden magyar egy jogász és egy huszár keveréke. Ideje leszállni a magas lóról.